

per a construir carreteres i canals, per a repoblar els boscos, per a explotar empreses d'utilitat pública avui en mans dels especuladors del diner, en fi, per a fomentar i incrementar les diverses fonts de riquesa dels respectius països. No hi ha prou diner per a tot això! Però les nacions europees esmerçaven, en el curt espai de quatre anys, **deu trillons** de francs... per a destruir milions de vides humanes i tota una riquesa material i espiritual acumulada amb l'esforç de qui sap quants segles!

Deu trillons de francs! Descomposeu aquesta xifra astronòmica en tantes parts com serveis d'utilitat pública solen tenir establerts els Estats de tot el món; distribuïu aquests trillons als ministeris de Cultura, Obres Públiques i Assistència Social i calculeu el que podria fer-se amb

un capital així de fantàstic. Calculeu les Universitats, els Instituts, els centres docents de tota mena que podrien construir-se; averigüeu els quilòmetres de carreteres i canals que es podrien obrir; escatiu els hospitals, els sanatoris, les assegurances en tots els ordres que es podrien establir pels obrers; calculeu tot això, i us prometo que n'obtindreu ensenyances altament profitoses.

No sereu els primers en efectuar aquests càlculs. Segons dades extretes del *Journal des mutilés et combattants* ja esmentat, amb els diners que la guerra de 1914 a 1918 ha costat, s'hauria pogut proveir d'un xalet amoblat, amb jardí i dependències d'un valor de 100.000 francs a totes les famílies dels països següents: Estats Units, Canadà, Anglaterra, França, Bèlgica, Alemanya i Rússia

i s'hauria pogut construir a totes les ciutats de més de 200.000 habitants d'aquests països: un hospital de 125 milions de francs de cost, una Biblioteca de 125 milions de francs de cost i una Universitat de 250 milions de francs de cost.

Barregeu, partiu, distribuïu aquests deu trillons de la manera que millor us plagui; esmerceu-los segons les vostres preferències però destinant-los sempre a la utilitat pública, i sempre obtindreu l'enorme quantitat de riquesa que es podria construir amb aquesta fabulosa suma de diner.

Però no s'acaba aquí; hi ha més encara. De la guerra ençà s'han escolat ja disset anys. Durant aquestes anyades i a conseqüència de la inseguretat internacional que hi ha hagut sempre, per culpa d'aquesta indissimulada desconfiança i mal contingut recel que ha planat contínuament entre els pobles d'ençà de la guerra, havem vist com tots els Estats augmenten cada any una mica més llurs pressupostos de guerra, alguns dels quals pugen actualment a quantitats verament esfereïdores. Sumeu aquestes quantitats, reuniu en una sola tot aquest diner que només s'esmerça en engreixar els fabricants d'armaments i torneu a calcular tot el que de profitós amb ell podria fer-se.

Mentrestant, mai com ara havien estat desatesos els serveis públics i abandonada l'assistència dels ciutadans. Com no han d'ésser-ho, si l'Estat no es sent mai segur i necessita tots els seus recursos econòmics per tal d'assegurar-se la defensa?

Recentment, a Espanya mateix, on el nivell cultural dels ciutadans dista molt de poder-se equiparar amb el dels altres països d'Europa, havem vist com amb el propòsit d'efectuar algunes economies es suprimien algunes dotzenes de centres d'ensenyament, però en canvi es votava un crèdit de 50 milions per a material de guerra. I això que el nostre Estat no és pas dels qui veu més amenaçada la seva pau per una possible agressió externa. I aquest fet que havem vist a Espanya en petites proporcions es repeteix, extraordinàriament agreujat, per tots els pobles del món, d'ençà de la passada guerra.

No acabariem mai de retreure exemples i barrejar xifres per tal de demostrar la ceguera dels homes en entossudir-se en conservar unes doctrines i posar en pràctica uns procediments que només causen la ruïna en el món, quan molt bé podrien, amb una mica de seny i reflexió, emprar totes aquestes energies i cabals en assegurar-se una existència digna, dotada suficientment de totes aquelles comoditats la manca de les quals és, avui, el primer factor d'aquesta atmòsfera de descontent i revolta que plana en el món. No fora cap afirmació atrevida el dir que si tota l'energia que fan malbé els pobles en preparar i desencadenar la guerra, l'esmercessin en obres de profit, la humanitat tindria abastament coberts els seus dignes afanys, la insatisfacció dels quals no li permet esguardar el futur amb l'optimisme i la confiança que ella voldria.

Mirat baix aquest aspecte, el món fa l'efecte d'un individu que amb tot i tenir la sort i la ventura a l'abast de la seva mà s'entussudís a renunciar-hi, com atacat d'una incompreensible follia.

L'església catòlica i els treballadors

En «El Debate» del dia onze d'octubre trobem un curiós editorial que comenta una pastoral col·lectiva del clerical mexicà. Hem dit que és un curiós editorial per quan l'editorialista del diari catòlic madrileny demana llibertat per a l'església a terres de Mèxic. No descobrim res de nou si diem que els catòlics demanen llibertat allà on ells no poden manar, i allà on manen o tenen influència sobre el poder públic exerceixen una dictadura despòtica contra els que no pensen com ells.

Ara mateix ens trobem que fa més d'un any que l'església té una influència preponderant al nostre país, amb ministres catòlics, i que no es tolera cap propaganda, declaradament oberta, a cap partit de l'oposició, i es manté l'estat d'alarma en les principals poblacions del territori de la República, avui per avui, en mans dels catòlics. I que tant ací com a Mèxic vulneren les lleis constitucionals; ací acordant concedir el havers a la clerecia, i allí combatent, quan poden amb les armes a la mà, l'Estat republicà, i sempre amb atacs verbals insidiosos. des de les troncs i els confessionaris.

Es xocant el que diuen els prelats de l'església catòlica mexicana, segons el diari jesuïta de Madrid. Afirment que ells sempre han treballat pel benestar i per la cultura del poble i que solament un Estat laic i sectari ha impedit arrodonar l'obra social i educadora de l'església. I ho afirmen tranquil·lament, com si els treballadors mexicans no recordessin els trenta anys de dictadura que, d'acord amb l'església, exercí Porfirio Díaz.

Parlen de l'educació quan tothom sap que Mèxic era un dels pobles que acusava un més gros percentatge d'analfabets, mentre dominà l'església, i que fou únicament a partir de la revolució del 1912 quan els governants es preocuparen d'obrir escoles, de crear mestres i fundar biblioteques públiques. Un testimoni de qualitat és l'ex-ministre d'Instrucció pública José Vasconcellos. Fou en temps d'Obregon que Vasconcellos emprengué una croada per tot el territori de Mèxic a favor de la cultura, entre una població d'analfabets que l'església deixà com a herència als revolucionaris.

Ara bé; no arribem a comprendre com «El Debate» s'esforça tan a voler fer comprendre als seus lectors que l'església mexicana ha fet tant i tant a favor del poble, quan podria fer, a Espanya ara que manen, una mica del que diu que han fet els seus correligionaris de Mèxic d'abans de la revolució.

Si bé entrava en el programa d'«El Debate» tornar els havers a la clerecia, també deien que resoldrien el problema de l'atur forçós, treient els diners d'allà on fossin, segons declaracions del líder catòlic Gil Robles, ministre de la Guerra.

I al nostre país no s'ha fet res a favor dels treballadors en atur forçós. Arreu del món s'obren treballs públics, es concedeixen socorsos, es parcel·len terres i es reparteixen entre els parats als afores de les grans ciutats, creant els «Horts per a obrers sense feina. Ah, però el que han fet els catòlics espanyols és votar una llei de contrareforma agrària que priva la terra als camperols espanyols, i els llança al carrer amb llurs famílies, a la bona de Déu, que aquest, diuen que ja els tindrà en compte el sacrifici i la misèria passada a la terra, on gaudeixen de tots els privilegis els prelats de l'església catòlica i romana.

«¡Ah! Si todas las fuerzas que los estados derrochan en combatir a la iglesia las emplearan en favorecer su acción educadora. ¡Que otra sería la suerte de los pueblos! ¡Con que elocuencia habla el pobre pueblo mejicano!»

Així acaba l'editorial d'«El Debate». I nosaltres preguntem: ¿Voldriem saber quina és l'obra educadora del Govern del segon bienni de la República espanyola? ¿Quantes escoles s'han obert a Espanya des de que la Ceda està al Poder? I encara, ¿quin és el programa d'Instrucció Pública del Govern espanyol dominat pels catòlics? L'ignorem.